

ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МЕКТЕПКЕ ДЕЙИНГИ
ЖӘНЕ МЕКТЕП ТӘЛІМІ МИНИСТРЛІГІ
ЖОҒАРЫ БІЛІМЛЕНДІРУ, ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ
ИННОВАЦИЯЛАР МИНИСТРЛІГІ

ӘЖІНИЯЗ АТЫНДАҒЫ
НӨКІС МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКА
ИНСТИТУТЫ

БЕКІТЕМІН

Оқу істері бойынша проректор

М.Ибрагимов

2025 жыл

ӘДЕБИЕТТАНУ НЕГІЗДЕРІ ПӘНІНЕН
(күндізгі бөлім 1-курс үшін)

Білім саласы: 100000 – Гуманитар сала
Оқыту саласы: 110000 – Педагогика
Оқыту бағыты: 60110800 - Ана тілі мен әдебиеті
(Қазақ тілі және әдебиеті)

НӨКІС 2025

МОДУЛ/ ПӘН СИЛЛАБУСЫ
Түркі тілдері факультеті
60110800 – Қазақ тілі және әдебиеті тәлім бағдары

Пән/модул:	Әдебиеттану негіздері
Пән/модул түрі:	Міндетті
Пән/модул коды:	AdAs1105
Жыл:	2025-2026
Семестр:	1
Оқыту қалпы:	күндізгі
Жаттығулар қалпы және жалпы семестрге ажыратылған сағаттар:	60
Лекция	30
Семинар	30
Лаборатория	-
Өзіндік білім	90
Кредит мөлшері:	5
Бағалау қалпы:	Сынақ және емтихан
Курс тілі:	Қазақ

1. Пән/модулдің мақсаты (ММ)	
П/ММ1	<p style="text-align: center;">Пәннің мақсаты мен міндеттері</p> <p>Пәнді оқытудан мақсат – студенттер бұл пәнді оқу барысында әдебиеттану пәнінің өзекті мәселелерін, әдеби құбылыстардың біртұтас және тарихи әдістерін игереді, сондай-ақ, басқа да пәндерді меңгеруіне көмектеседі.</p> <p>Пәннің міндеттері – поэзиялық туындыларды жанрлық, идеялық және құрлысы жағынан талдай білу; ғылыми-теориялық мағлұматтарды меңгеру; жекеленген автордың шығармашылық ерекшеліктерін танытуда, ақын-жазушылардың шығармаларын талдау; образдар жүйесіне талдау жасай білу; шығарманың көркемдік ерекшеліктерін айқындай білу.</p> <p style="text-align: center;">Пән бойынша студенттердің білім, көндікпе практикасына қойылатын талаптар</p> <p>Өнер және оның түрлері жайлы мәлімет беру. Әдебиет – сөз өнері екендігін білу. Әдебиеттану ғылымының қалыптасуы және даму тарихын білу. Көркем шығарманы образдар жүйесіне қарай талдау. Көркем шығарманы жанрлық тұрғыдан үйрену. Өлең құрлысына қарай талдау жасау. Әдебиеттің тектері мен түрлері жайлы мәліметке ие болу.</p>
Пәнді меңгеру үшін қажетті бастапқы білімдер	
2	<p>Өнер және оның түрлері жайлы мәлімет беру. Әдебиет – сөз өнері екендігін білу. Әдебиеттану ғылымының қалыптасуы және даму тарихын білу. Көркем шығарманы образдар жүйесіне қарай талдау. Көркем шығарманы жанрлық тұрғыдан үйрену. Өлең құрлысына қарай талдау жасау. Әдебиеттің тектері мен түрлері жайлы мәліметке ие болу.</p>
1. Оқыту нәтижелері (ОН)	
ОН1	Әдебиеттану негіздерін оқытуда замауни жандасулар және инновацияларды енгізу үшін қажет болатын білім және дағдылар
ОН2	Заманауи талаптар негізінде әдебиет сабақтарында әдеби-теориялық ұғымдарды қалыптастыру жолдары
ОН3	оқыту саласындағы инновациялық қызмет түрлерінен хабардар болу
ОН4	әдебиет пәнін оқытуда қолданылатын бүгінгі күн талаптарын білу
ОН5	әдебиеттану пәнінің мазмұны, құралдары, әдістері және формаларының үздіксіздігі және бірізділігі
ОН6	оқу жаттығуларында ақпарат ресурстарынан тиімді пайдалану
ОН7	оқыту мазмұнына сай ақпараттарды қайта өңдеу, жинақтау және оқушыларға меңгерту дағдыларына ие болу
ОН8	сабақ процесінде инновациялық технологиялардан пайдалану
ОН9	әдебиет пәніне қойылатын талаптар негізінде сабақтарды ұйымдастыру ептілігіне ие болу
ОН10	заманауи технологиялар және инновацияларды кәсіби қызметінде қолдана алу
ОН11	әдебиеттану ғылымындағы жетістіктер, пәннің ғылым және практика барысында қолдану бойынша зерттеу еңбектерден хабары болуы

Пән модуль мазмұны:	
Жаттығулар қалпы: лекция (Л) I семестр	
Л1	1-тақырып. Сөз өнері туралы ғылым, оның салалары. Өнер туралы ұғым. Әдебиеттану-сөз өнері туралы ғылым. Әдебиеттанудың салалары. Әдебиеттану ғылымының жанама салалары.ⁱ
Л2	2-тақырып. Әдебиеттану ғылымының ғылым салаларындағы орны мен даму тарихы. Әдебиеттанудың ғылымдар жүйесіндегі орны. Көне дәуірдегі сөз өнері туралы ой-пікірлер. Түркі тектес халықтар ғалымдардың ой-тұжырымдары. XX ғасырдағы қазақ ойшылдарының сөз өнері туралы ой толғамдары. А.Байтұрсынов – қазақ әдебиеттану ғылымының негізін салушы. әдебиеттану ғылымының Кеңес дәуіріндегі және қазіргі жай-күйі.
Л3	3-тақырып. Көркем әдебиеттегі образ және образдылық. Көркем бейне туралы түсінік. Сөздегі суреттілік, оның жасалу тәсілдері. Деталь, жинақтау, даралау, және типтендіру. Прототип, мінездеу, портрет.
Л4	4-тақырып. Образдың жасалу тәсілдері мен түрлері. Образдың тектері. Образдың әдістік түрлері. Образдың жасалу тәсілдері.
Л5	5-тақырып. Көркем шығарманың құрылысы. Мазмұн мен пішін. Көркем шығарманың тақырыбы. Басты және қосалқы тақырыптар, олардың өзара байланысы. Көркем шығарманың идеясы. Негізгі және объективті идея. Шығарманың жүйелік сипаты.
Л6	6-тақырып. Сюжет және композиция. Композиция туралы түсінік. Сюжет-көркем шығарма арқауы. Композиция мен сюжеттің бірлігі мен айырмашылығы. Тартыс туралы түсінік. Композиция-шығарма бірлігінің негізі.ⁱⁱ
Л7	7-тақырып. Көркем әдебиет, тіл мәселелері. Көркем тіл-шығарма өзегі. Синоним, омоним, антоним. Архаизм, неологизм, историзм т.б. Сөздік қор, лексикалық тіл байлығы.
Л8	8-тақырып. Тілдің ажарлау құралдары. Көркем шығармалардағы эпитет және теңеудің қолданылуы. Олардың жасалу түрлері. Аллитерация, ассонанс.
Л9	9-тақырып. Әдебиеттегі құбылту құбылыстары. Айшықтау және оның түрлері. Метафора, кейіптеу, аллегория, символ, метонимия, мысқыл, ұлғайту, кішірейту. Инверсия, арнаулар, қайталаулар, параллелизм.
Л10	10-тақырып. Өлең мен оның құрылысы. Ырғақ. Қазақ өлеңіндегі шумақ пен тармақ, бунақ. Шумақ пен ұйқас түрлері.
Л11	11-тақырып. Өлең ұйқасы мен оның түрлері. Дәстүрлі ұйқас түрлері: шұбыртпалы ұйқас, қара өлең ұйқасы, шалыс ұйқас, кезекті ұйқас, ерікті ұйқас т.б. Олардың өзіндік ерекшеліктері.
Л12	12-тақырып. Өлең жүйесі. Өлең жүйелері, оның халықтың тілдік жүйесімен байланыстылығы. Метрикалық, силлабикалық, силлабо-тоникалық, тоникалық өлең жүйелерінің ерекшеліктері. Олардың түрлері. Өлең құрылысын талдау жолдары.
Л13	13-тақырып. Әдебиеттің тектері мен түрлері. Әдебиеттің тегі, оның түрлері. Әуезе, толғау, айтыс-тартыс. Әдеби тектерге шығарма түрлерінің бөлінуі. Шығарманың тегі мен түрі. Лирика. Драма мен эпос.
Л14	14-тақырып. Көркемдік әдіс. Әдеби бағыттар мен ағымдар. Көркемдік әдіс туралы түсінік. Романтизм мен реализм. Әдеби ағымның түрлері және оның тууы, дамуы, жаңадан пайда болу жолдары.
Л15	15-тақырып. Көркемдік әдіс. Әдеби бағыттар мен ағымдар.

	Көркемдік әдіс туралы түсінік. Романтизм мен реализм.Әдеби ағымның түрлері және оның тууы, дамуы, жаңадан пайда болу жолдары.	
	ЖАЛПЫ	
	Жаттығу қалпы: Семинар жаттығулар (С) I семестр	
C1	Сөз өнері туралы ғылым, оның салалары.	
C2	Әдебиеттану ғылымының ғылым салаларындағы орны мен даму тарихы.	
C3	Көркем әдебиеттегі образ және образдылық.	
C4	Образдың жасалу тәсілдері мен түрлері.	
C5	Көркем шығарманың құрылысы.	
C6	Сюжет және композиция.	
C7	Көркем әдебиет, тіл мәселелері.	
C8	Тілдің ажарлау құралдары.	
C9	Әдебиеттегі құбылту құбылыстары.	
C10	Айшықтау және оның түрлері.	
C11	Өлең мен оның құрылысы.	
C12	Өлең ұйқасы мен оның түрлері.	
C13	Өлең жүйесі.	
C14	Әдебиеттің тектері мен түрлері.	
C15	Көркемдік әдіс.	
	Өзіндік білім I семестр	
№	Өзіндік білім тақырыптары	Ажыратылған сағат
1.	Өз бетінше ізденеді, мазмұндық тұрғыдан конспект жасайды	20
2.	Презентация жасау	20
3.	Конспект жасау, Глоссарий дайындау	20
4.	Реферат дайындау, Сөздіктер бойынша глоссарий жазу	20
5.	Тақырып бойынша презентация және реферат дайындайды.	10
	Жалпы	90
	Бұл пәннен курс жұмысын жазу жоспарланбаған.	
	<p style="text-align: center;">1. Оқыту технологиялары мен әдістері:</p> <p><i>Лекция</i> – интербелсенді әдістер; жұп және топпен жұмыс жасау; өзіндік пікір білдіру және оны қорғау; презентация жасау.</p> <p><i>Семинар жаттығулары</i> – тақырыпқа тиісті материалдарды жинақтау, талдау, саралау сияқты жұмыстар орындалады.</p> <p>Өзіндік жұмыстар төмендегі түрлер бойынша орындау ұсынылады:</p> <ul style="list-style-type: none"> - эссе жазу – өзекті мәселе бойынша жеке сыни пікірін жазбаша баяндау; - баяндама жасау; - мәтіндік талдау жасау; - күрделі тақырыптарға конспект жазу; - қосымша материалдарды жинау және саралау; - тақырыптар бойынша тест құрастыру; - кейс тапсырмаларын орындау. 	
	<p style="text-align: center;">8. Кредит топтау үшін талаптар:</p> <p>Пәнге тиісті теориялық және әдістемелік ұғымдарды толық меңгеру, талдау нәтижелерін дұрыс баяндау, үйренілген үдерістер туралы өзіндік пікірге ие болу. Аралық бақылау формасында берілген міндеттер мен тапсырмаларды орындау, қорытынды бақылау бойынша ауызша немесе жазбаша жұмыс түрін тапсыру.</p>	

9. Пән бойынша студенттер білімін бағалау және бақылау критерийлері
Студенттердің оқу нәтижелері 100 балдық рейтинг жүйесінде бағаланады. Студенттердің оқу нәтижелері бойынша балдарын конвертация жасау ECTS (European Credit Transfer System) жүйесі негізінде амалға асырылады.

Кредиттік модуль бойынша студенттердің білімін бағалау критерийлері

Оқу нәтижелерін бағалау үшін балдар төмендегі тәртіпте амалға асырылады:

Ағымдағы бақылау балы	Аралық бағалау балдары	Үкуніу nazorat bali
Аудитория жаттығуларында берілген тапсырмаларды орындағаны үшін – ағымдағы бағалау (Ағ.Б.); Өзіндік білім тапсырмаларын орындағаны үшін – өзіндік жұмысты бағалау (Өз.Ж.Б.);	Аралық бақылау кезінде жауап бергені үшін – аралық бақылау балы (Ар.Б.Б.) Өзіндік білім тапсырмаларын орындағаны үшін – өзіндік жұмысты бағалау (Өз.Ж.Б.);	Қортынды бақылау кезінде жауап бергені үшін – қорытынды бақылау балы (Қор.Б.Б.)
<i>Ағымдағы бақылаудың максимал балы – 30 балл:</i> $\Sigma \text{Ағ.Б} = \text{Ағ.Б} + \text{Өз.ЖБ}$	<i>Аралық бақылаудың максимал балы – 20 балл:</i> $\Sigma \text{Ар.Б} = \text{Ар.Б.Б} + \text{Өз.ЖБ}$	<i>Қорытынды бақылаудың максимал балы: - 50 балл</i>

$\Sigma \text{Ағ.Б.} + \Sigma \text{Ар.Б.} > 30$ балл жинаған студент қорытынды бақылау тапсыруға рұқсат беріледі.

Модуль(пән)ден меңгеру көрсеткіші (МК): $\Sigma \text{МК} = \Sigma \text{Ағ.Б} + \Sigma \text{Ар.Б} + \text{Қор.Б}$

$\Sigma \text{МК} \geq 60$ балл жинағанда модуль (пән) меңгерілген болады.

Студенттердің оқу нәтижелерін бағалау критерийлері:

Дәреже	5 балдық жүйе (баға)	Меңгергендік көрсеткіші пайызда	Дәстүрлі	Бағалау критерийлері
Оқу басқарма үшін		Профессор-оқытушылар үшін		
A+	4,51 – 5	91 – 100	Үлгілі	Студент материалды өз бетінше меңгереді: қателіктерге жол қоймайды, сабақ процесінде белсенділік танытады, сұрақтарға толық және анық жауап береді.
A	4,26 – 4,5	86 – 90		Студент материалды өз бетінше меңгереді, қателерге жол қоймайды, сұрақтарға толық және анық жауап береді.
B+	4,01–4,25	81 – 85	Жақсы	Студент материалдарды жақсы меңгерген, өзіндік пікірге ие, сұрақтарға толық және анық жауап береді, бірақ аздап болар-болмас қателіктерге жол қояды.
B	3,51 – 4,0	71 – 80		Студент материалдарды жақсы меңгерген, сұрақтарға толық және анық жауап береді, бірақ аздап болар-болмас қателіктерге жол қояды..
C+	3,26 – 3,5	66 – 70	Қанағатта нарлы	Студент негізгі материалды меңгереді, бірақ анық баяндауға қиналады, сұрақтарға жауап беруде анықтық жетпейді, материалды баяндауда кейбір қателіктерге жол қояды, қарым-қатынас процесінде қиындықтарға кез болады.
C	3,0 – 3,25	60 – 65		Студент негізгі материалды меңгереді, бірақ анық баяндауға қиналады, сұрақтарға жауап беруде нақтылық жетпейді, материалды баяндауда кейбір қателіктерге жол қояды.
F	3,0 ден төмен	59 дан төмен	Қанағатта нарсыз	Студент негізгі материалды меңгере аламайды, сұрақтарға жауап бере аламайды, сабақ процесінде белсенділік танытпайды.

Студенттерді бағалау кезінде мыналар ескеріледі:

- сабаққа қатысу;
- сабақтағы белсенділік пен шығармашылық;
- негізгі және қосымша оқу материалдарын меңгеру;
- өз бетінше білім алу бойынша тапсырмаларды уақытында орындау;
- бағалаудың барлық түрлерін уақытылы аяқтау

АКАДЕМИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ТӘРТІПТІК ТАЛАПТАР

Бақылау тапсырмаларын орындау кезінде көшіруге (плагиат) жол берілмейді.

Бақылау жұмыстарын, оқу жобаларын, өзіндік жұмыстарды, аралық, ағымдағы және қорытынды бақылау тапсырмаларын басқа тұлғалардан көшіруге жол берілмейді, басқа студенттің орнына емтихан тапсыруға тыйым салынады.

Курс бойынша кез келген сынақты бұрмалаған студент «өтпеген» («F») алады.

Сабақ кезінде ұялы телефондарды және басқа да электронды құрылғыларды пайдалануға тыйым салынады.

Сабақ кезінде аудиторияда (виртуалды аудиторияда) көрсетілген талаптарға тән емес әрекеттерді орындау мүмкін емес.

Басқаларға, әртүрлі пікірлерге төзімділік таныту талап етіледі.

Байланыс уақыты: Өз бетінше оқу тапсырмаларын орындау, оларды жіберу және қажетті ақпарат пен әртүрлі материалдар бойынша сұрақтар қою үшін төмендегі кесте негізінде нұсқаушымен байланыса аласыз:

10. Оқу-әдістемелік әдебиеттер мен электронды оқу ресурстары тізімі.

Негізгі оқулықтар мен оқу құралдары

№	Авторлар	Оқулық аты	Баспасы, жылы	Оқулықтың АРОдағы шифры	Оқулықтың АРОдағы инвентар саны
1	Қабдолов З.	Сөз өнері ¹	Алматы, «Санат», 2002. – 328 б.	электрон версия	
1	Ахметов З., Шаңбаев Т.	Әдебиеттану терминдер сөздігі	Алматы, 1998.	электрон версия	

Көмекші әдебиеттер:

1. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo'ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo'nalishlariga bag'ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma'ruza, 2017 yil 14 yanvar / Sh.M. Mirziyoyev. – Toshkent: O'zbekiston, 2017. – 104 b.
2. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza. 2016 yil 7 dekabr Sh.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. – 48 b.
3. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Mazkur kitobdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2016 yil 1 noyabrdan 24 noyabrga qadar Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri saylovchilari vakillari bilan o'tkazilgan saylovoldi uchrashuvlarida so'zlagan nutqlari o'rin olgan. /Sh.M.Mirziyoyev. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. – 488 b.
4. Mirziyoyev Shavkat Miromonovich. Yangi O'zbekiston strategiyasi.-Toshkent, 2021. – 458 b.
5. Мәмбетов Ж. Әдебиеттің эстетикалық негіздері. – А.,2011.

¹ <https://f.eruditor.link/file/3579365/>

6. Ысмайылов Е. Әдебиет теориясының мәселелері. – А., 2011.
7. Ысқақов Д. Әдебиет сынының тарихы. – А., 2011.
8. Дәдебаев Ж. Өмір шындығы және көркемдік шешім. – А., 1991.

Ақпарат ресурстары:

1. www.gov.uz – Ўзбекистон Республикаси хукумат портали.
2. www.lex.uz – Ўзбекистон Республикаси Қонун хужжатлари маълумотлари миллий базаси.
3. www.tdpu.uz
4. www.ziyonet.uz
5. www.bilim.kz
6. <https://farabi.university/?lang=kz>

Бағдарлама авторы:	Т.Торткулбаева – “Қазақ тілі және әдебиеті” кафедрасы доцент (PhD)
E-mail:	ttabdigaziqizi@mail.ru
Мекеме:	Әжинияз атындағы нөкіс мемлекеттік педагогика институты “Қазақ тілі және әдебиеті” кафедрасы

10. Оқу-әдістемелік әдебиеттер мен электронды оқу ресурстары тізімі.

Негізгі оқулықтар мен оқу құралдары

Бұл силлабус институт оқу-методикалық Кеңесінің 2025 жыл 28-06 №11- санды мәжілісі баяндамасымен бекітілді.

Бұл силлабус “Қазақ тілі және әдебиеті” кафедрасының 2025 жыл 25-06 №11 - санды мәжілісі баяндамасымен мақұлданған.

Оқу-методикалық басқарма бастығы: А.Абдиев

Факультет деканы: Б.Давлетов

Кафедра меңгерушісі: Ы.Қуттымуратова

Түзуші: Т.Торткулбаева

i <https://kazneb.kz/kk/bookView/view?brId=1566594>

ii <https://kazneb.kz/kk/bookView/view?brId=1566594>